

НАУКОВИЙ ІНТЕРЕС НАТАЛІЇ САВЕЛЮК

Проте в останньому випадку необхідно розуміти ризики, що можуть виникнути у процесі використання релігійного дискурсу на заняттях, насамперед з причини міжконфесійних суперечностей і непорозуміння. З огляду на це автор дає рекомендації педагогу, який бере на себе відповідальність за організацію елементів релігійного дискурсу у навчально-виховному процесі: пам'ятати про законодавчо закріплену свободу віросповідання кожного громадянина і знати конфесійну спрямованість релігійних уподобань своїх вихованців. Враховуючи, що кількість віруючих в Україні складає більше 75 % населення, при організації педагогічного процесу, особливо при вивченні циклу соціальних і гуманітарних дисциплін, неможливо абстрагуватися від проблем, пов'язаних з релігійною вірою. Водночас у цьому полягає одна з умов забезпечення ефективності вітчизняної освітньо-виховної системи, серед основних завдань якої — сприяння становленню морально мислячої, високодуховної особистості.

Наталія Савелюк звертається до загальнометодологічних засад психологічного дослідження релігійності. На засіданні тематичної секції "Теоретико-методологічні засади дослідження

цивілізаційного поступу до наших днів, бо людина постійно, без огляду на наукові досягнення постає перед споконвічними екзистенційними проблемами: сенсу життя і

смерті, вибору між добром і злом, між свободою і відповідальністю. Крім цього, над людиною висять глобальні ризики, що загрожують її генетичному і духовному безсмертю і змушують її творити добро, надіятись на Бога, диво та спасіння і водночас вирішувати екзистенційні проблеми власними мирськими засобами. Тому феномен релігійності потребує поглибленого вивчення, а тут одним із найефективніших підходів виступає герменевтика як теорія та практика розуміння і тлумачення певного змісту.

Наголосивши, що когнітивні дослідження завершуються отриманням "розуміння-знання", "розуміння-інтерпретації", "розуміння-осягнення" предмета наукового аналізу, науковець стверджує: теорія і методи герменевтики відіграють вирішальну роль у конструюванні сучасного психологічного знання, в тому числі зорієнтованого на сферу релігійності як якості окремого індивіда або спільноти, що виражається в сукупності релігійних властивостей свідомості, поведінки, відносин. Важливо, що мова йде про внутрішню і зовнішню релігійність. Внутрішня релігійність вважається істинною, бо тут релігія виступає не засобом, а метою вдосконалення людини, в той час зовнішня релігійність виступає засобом досягнення певних соціальних вигод або захисту від загроз реального світу.

Автор вважає, що саме на перетині загальноприйнятих релігійних значень і потенційно нескінченних особистісних смислів перебуває категорія "розуміння", чим можна пояснити асиміляцію й акомодацию надособистісних релігійних істин в унікальній свідомості кожного конкретного суб'єкта. Тому герменевтичний метод, сягаючи своїми коренями Антики і базуючись на першопочаткових традиціях середньовічної екзегетики, здобув статус повноцінного теоретико-методологічного підходу до вивчення складних феноменів душевного і духовного життя людини та розширює можливості сьогодишньої психології у дослідженні релігійності в аспекті не тільки і не стільки опису, скільки розуміння релігійної особистості.

Науковець вдається і до локалізації проблематики: вивчає психологічні аспекти особистості у конкретній практичній площині. Підтвердження такого підходу — її участь у II Міжнародній науково-практичній конференції "Особистість і суспільство: методологія і практика сучасної психології", яку проводив Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки спільно з Університетом Марії Складовської-Кюрі в Любліні (Польща), Ря-

занським держуніверситетом ім. С.О.Єсеніна (Росія) і Центром соціальних ініціатив і аналітичних досліджень. Вчені трьох країн представили своє бачення методологічних

засад дослідження особистості в суспільстві, її життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, в системі сучасних політичних і економічних відносин, зокрема у професійній сфері, та в умовах кризи і конфліктів. Особлива увага була приділена аналізу когнітивних ресурсів особистості в сучасному суспільстві, насамперед в його культурному й освітньому просторі. Саме в дискусії з останньої проблематики брала

участь Наталія Савелюк, яка запропонувала власне дослідження "Релігія та особистість: основні аспекти взаємовпливу". Важливість й актуальність теми підтверджена статистичними даними: в Україні церкві довіряють 62% опитаних, засобам масової інформації — 32%, політичним інституціям — 8%. Ступінь довіри до інституції однозначно вказує на рівень їх впливу на свідомість і поведінку людини. Вивчення основних аспектів такого впливу виступає важливою умовою успішного прогнозування соціальної поведінки людини, яка так чи інакше самоідентифікується з категорією віри. Науковець вказує на цікаву і специфічну особливість: вважається, що релігійна соціалізація особи, пов'язана з багатовіковою законсервованістю релігійних цінностей, залишає надто мало місця для індивідуальної творчості, тобто для смисложиттєвої імпрізації особистості. Але релігійна соціалізація здійснюється у двох напрямках: соціологічному і психологічному. Якщо соціологічний передбачає традицію і спрямовується від суспільства до особистості (включає людину у соціально-релігійні відносини), то психологічний напрям виражає індивідуальне й активне сприйняття релігійних норм і спроектовується від особистості до суспільства. Тому релігійна соціалізація виступає процесом взаємодії між людиною і такою соціальною інституцією, як церква, що базується не на повному сприйнятті її вимог, а на активному засвоєнні релігійного досвіду, входженні в соціальне середовище через власну діяльність особистості.

У дослідженні наголошується на важливості вивчення конкретних особистісних передумов релігійної соціалізації, які в одному випадку можуть сприяти становленню глибоко віруючої людини, в іншому — формувати тільки зовнішню прагматичну релігійність, а інколи навіть приводити до безрелігійності.

Глибокі передумови релігійності лежать у площині національного менталітету. Зокрема, відомі етнопсихологи такі риси українського національного характеру, як інтровертизм, індивідуалізм, емоційність відносять до психологічних чинників релігійності українців. Саме такими чинниками обумовлюється особистісність віри. Релігійність особистості

українця неможливо зрозуміти поза його індивідуалізмом. У висновку зазначається: релігія й особистість — особливі, взаємодоповнювані та взаємозумовлені соціальні сутності. Релігія впливає на особистість через механізми й агентів

релігійної соціалізації, а с особистість вибірково сприймає та осмислює зазначені впливи у зв'язку з конкретними своїми рисами. Реальним посередником між ними обома виступає релігійний дискурс (з боку церкви — проповідь, з боку людини — молитва) як цілісний і динамічний соціально-комунікативний простір.

Вектор наукового пошуку зберігається і під час участі нашого науковця в Міжнародній науковій конференції "Актуальні проблеми психології і педагогіки - 2015", що відбулась у столиці Угорщини

ни Будапешті в дистанційному форматі під егідою Товариства за культурний і науковий прогрес у Східній і Центральній Європі. Наталія Савелюк запропонувала до програми конференції дослідження "Психологічні особливості основних жанрів релігійного дискурсу: молитва, сповідь, проповідь та обрядові дії". Стаття опублікована у черговому номері серії "Педагогіка і психологія" міжнародного наукового журналу "Наука й освіта в нових вимірах". Молитва, сповідь, проповідь та обрядові дії аналізуються як

основні жанри активної релігійної вербальної та невербальної комунікації у відповідному життєвому контексті. Обґрунтовується думка, що основними психологічними особливостями всіх цих жанрів виступає діалогічність, емоційність, а також архаїзм задіяних психічних структур і функцій. Науковець стверджує: якщо на духовному рівні така комунікація — це спілкування з Богом або про Бога з метою вдосконалення людини, то на психологічному — дієвий спосіб катарсису негативних емоцій і зміцнення відчуття зовнішньої підтримки Вищих Сил. Автор статті наголошує: "Чим вища щирість молитви, сповіді, проповіді в їх емоційній напрузі, тим більше виявляється і пізнається в них справжня психологічна, тобто душевна, сутність особистості".

В загальному, науково-аналітичні пошуки Наталії Савелюк виливаються у своєрідний дослідницький дискурс, в якому вона спрямовує на об'єкт дослідження весь арсенал сучасної методології, а відповідь отримує у формі теоретичних висновків, аргументованих рекомендацій, практичних пропозицій і низки проблемних питань, що формують поле наступного етапу інтелектуальної творчості.

духовності особистості" IX Міжнародної науково-практичної конференції "Духовність у становленні та розвитку особистості", проведеної Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України, Лабораторією психології особистості ім. П.Р.Чамати на базі Чернівецького НУ ім. Юрія Федьковича, вона виступила з доповіддю "Герменевтичні засади психологічного дослідження релігійності", де обґрунтувала доцільність застосування категорій і методів герменевтики при дослідженні феномену релігійності на його психологічному рівні з метою досягнення розуміння релігійного способу світовідчуття,

світорозуміння та ставлення людини до світу. Незважаючи на відмінності підходів до вивчення феномену релігійності, необхідно визнати важливість, а подекуди і пріоритетність духовно-релігійної сфери свідомості як потужного чинника життєдіяльності людства від самих початків його культурно-

